

Lideratges: quan un sol plural integra molts singulars

Ester Bonal

pedagoga i directora del Xamfrà,
Centre de Música i Escena del Raval

Escriure sobre lideratge i afegir algun matís a tot el que ja s'ha escrit en referència a aquest terme no és una tasca fàcil.

El diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans defineix la paraula "liderar" com a *encapçalar, dirigir*, i "lideratge" com a *condició de liderar*. Sovint, identifiquem aquest concepte amb una persona, amb un "líder" que és qui reuneix aquesta competència "excepcional", a la qual a vegades se li atribueix una certa categoria de "do", de "qualitat innata" de l'individu que identifiquem com a tal.

Segons la meua manera de veure-ho, quan m'aturo a pensar en el sentit de la paraula lideratge em ve al cap immediatament el seu plural. En aquesta breu reflexió intentaré acostar-me al que crec que són les condicions, a vegades importants i a vegades imprescindibles perquè els lideratges s'esdevinguin, siguin quins siguin els àmbits on tinguin lloc, tot i que per la meua trajectòria vital els meus referents són clarament els àmbits educatiu i el social.

Com en tota descoberta, en tota condició humana, podem fer un bon ús o un mal ús d'allò que tenim entre mans. En aquest punt hi trobem una gran escissió entre lideratges quan fem, per exemple, un breu repàs d'alguns dels que han tingut lloc al llarg de la història de la humanitat. Però fins i tot emmarcats en el que podríem qualificar de "bons" lideratges hi podem trobar accions que no sempre s'avenen amb el discurs, que d'alguna manera fan certa l'expressió no verbalitzada de *la finalitat justifica els mitjans*.

En la següent reflexió em centraré en el que crec que són virtuts dels lideratges, tot i ésser conscient que tota virtut implica perills, punts febles. La reflexió la faig, a més, pensant en tot moment en el seu plural, també per defugir dels personalismes i els egos, que tan fàcilment poden arrossegar les millors de les intencions cap a les pitjors conseqüències.

Per mirar d'endinsar-me en els significats que crec que inclou el mot intentaré desgranar la mateixa paraula com si fes un acròstic múltiple, desplegant múltiples dimensions que s'hi amaguen; potser tot plegat pel fet que em dedico a l'educació a través música i les arts i em sedueix fer una humil picada d'ullet al gènere poètic.

L Lucidesa, Lateral

La lucidesa l'entendem com el fet de veure-hi clar, de veure "la llum", estar-ne convençut i ser capaç de seguir aquesta visió. Els lideratges la tenen i actuen segons aquesta.

Lateral des de la perspectiva de pensament alternatiu, de pensament lateral. Els lideratges impliquen reinterpretar les situacions i les realitats, fer un gir al calidoscopi, buscar noves solucions a les necessitats i a vegades prendre un camí imprevist, que sovint no sembla el més evident.

I Idees, Inconformisme, Il·lusió

Els lideratges són promotors i executors d'idees. La missió i visió de cada projecte i iniciativa són la concreció de les idees que aquests lideratges encapçalen. Els lideratges són inconformistes en essència, no es resignen, volen canviar la realitat en la que viuen. Tot lideratge es nodreix de la il·lusió que el fa néixer.

D Diagnosi, Discurs, Diàleg, Delegar, Disciplina

La diagnosi, la detecció de necessitats, desperta els lideratges, els fa néixer i actuar per donar-hi resposta.

El lideratge han de tenir la capacitat d'expressar les seves idees a través del discurs. Han d'estar oberts al diàleg i han de ser capaços de delegar. La disciplina (en el seu sentit de rigor), tot i ser una paraula que a vegades es mal interpreta, és una qualitat necessària en tot lideratge que vetlli per ser conseqüent i coherent amb les idees que el mouen.

E Equip, Empatia

El treball d'equip és essencial perquè els lideratges es consolidin. L'empatia ha de ser una actitud constant en el seu exercici perquè tothom es senti identificat i participi d'una missió i visió compartides.

R Rumb, Reflexió, Revisió, Responsabilitat, Revolta

Deia Grouxo Marx que un projecte que no sap on va pot acabar a qualsevol lloc. Els lideratges han de seguir un rumb, un full de ruta, i el seu fer ha de sotmetre's a una reflexió i revisió constants. Han de ser conscients, a més, de la responsabilitat que tenen i actuar en conseqüència. Sovint aquesta actuació comporta (especialment, però no només, en lideratges socials) una actitud de revolta, paraula que cadascú interpreta especialment segons allò que li evoca, però que aquí la voldria emmarcar en el sentit que explica la lúcida Itziar González quan fa ús d'una metàfora arquitectònica, i la defineix com la tècnica de reforç de l'estructura des de la base, amb moltes peces petites que eviten que la volta protectora caigui quan la seva clau, la clau de volta que la sostenia, falla. Els lideratges socials, en entorns de barris, pobles, comunitats...són peces que construeixen la revolta.

A Acció, Anàlisi, Avaluació

Els lideratges comporten actuar, prendre partit. Cada acció, però, cal sotmetre-la a la seva anàlisi i l'avaluació per comprendre i redirigir ha de ser una constant en el seu exercici.

T Temptatiu, Tenacitat, Transformació, Teixir

Els lideratges tempten, proven, intenten, una vegada i una altra, amb tenacitat i perseverança, sense defallir.

Els lideratges són transformadors en la seva essència, per la seva condició d'inconformisme, d'actitud de lluita que persegueix una fita que perceben com a millora. La missió i la visió que els mou els farà actuar "des de dins", fent ús de les "regles del joc" de la societat en la qual s'esdevenen, o els situarà "fora", en la cerca d'un paradigma alternatiu que nega aquestes "regles del joc" i en pauta unes altres. En ambdós casos, la voluntat de transformació els alimenta.

Els lideratges, en la seva dimensió més autèntica, teixeixen xarxa, comparteixen inquietuds, accions, reflexions, es relacionen i complementen. És aquesta dimensió de xarxa la que els arrela, els fa consistents i justifica la seva raó de ser.

G Generositat, Gallardia, Generador, Genuïnitat

Tot lideratge vol canviar allò establert i per tant, té un risc. Cal gallardia, valentia per dur-lo a terme, en les seves conviccions i accions. Els lideratges són generadors de projectes i iniciatives de canvi. Els lideratges genuïns, autèntics, són generosos en la seva acció, són honestos en els seus plantejaments, convencen i no imposen.

E Emoció, Ètica

Lideratges captivadors són aquells que s'emocionen i emocionen, que tenen un discurs i una actuació carregats de passió, una passió que s'encomana.

La dimensió ètica hauria de ser present en tot lideratge i en tota decisió, acció, reflexió...que des d'aquest es promogui.

S Seducció, Seguretat, Sensibilitat, Somni, Societat

Els lideratges ho són quan sedueixen, quan es perceben segurs, quan són sensibles a les necessitats que els fan néixer, quan desperten la capacitat de somiar, de perseguir la utopia com a horitzó inabastable que ajuda a caminar.

Els lideratges es donen en un context social i la seva existència afecta a la tria de camins que cada societat fa, des de tots els punts de vista.

He arribat al final del mot i de ben segur que han quedat molts significats amagats al tinter. Quan en una sola paraula se n'hi amaguen tantes, amb permís dels lingüistes i sempre des d'una lectura subjectiva, ens costa molt dotar-la d'un sol significat, d'una definició que sempre percebem incompleta, insuficient. Les evocacions que cadascú en fa la fan cada vegada més inabastable, més polisèmica, perquè els seus sentits emocional i social la carreguen de transcendència. Fins aquí he intentat abocar les meves, d'evocacions; són aquelles a les que em remet, però sempre, com més hi penso, més me'n vénen al cap...